

Csehszlovák revizionista és irredenta törekvések Közép-Európa térképének átrajzolására ^[1]

„Vissza kell adni a szlovákoknak a Dunát egészen Szobig, és el kell távolítani azt a lehetetlen határt, amely az Ipoly mellett van. Természetes, hogy mindkét vidék gazdasági egységet alkot, amelyet délről a nógrádi hegyek zárnak be. Ez a vulkánkoszorú innen továbbvonul Nógrád határára, a Bükk-hegységen és a Tokaji hegyeken keresztül, amivel adva van Szlovákia természetes határa. A folyók és erdők nevei szlovákok, és elárulják, hogy ez a vidék – a losonci síkság és folytatása – szláv.”

Ismeretes, hogy az I. világháború után létrejött versailles-i békerendszer a legyőzött Németország, illetve Ausztria és Magyarország rovására igen „nagyvonalúan” állapította meg az újonnan létrehozott Csehszlovák Köztársaság határait. Teljesen magyar, illetve erősen magyar többségű területek mellett jelentős részben német, illetve osztrák lakosság által benépesített területeket is Csehszlovákiának ítélt. Az ebből adódó feszültségek érzékeltetésére elegendő csak arra utalni, hogy az 1938 előtti Csehszlovákiában a német nemzetiség létszáma meghaladta a szlovákok létszámát, és a magyar lakosság száma is több mint 800 000 volt. A két világháború közötti csehszlovák politika irányítói ezt nem is tagadták (nem is tagadhatták!). Ennek egyik érdekes dokumentuma az 1930-ban Prágában iskolai használatra kiadott térképmappa (Brunclík-Machát: *Zemepisny Atlas pro školy sterdni, ustavy učitelské a školy obchodní - Földrajzi atlasz a középiskolák, a tanítóképző intézetek és a kereskedelmi iskolák részére*), amelynek 38. a. sz. térképe Csehszlovákia lakosságának nemzetiségi megoszlását a ma is mérvadónak elfogadott adatoknak megfelelően ábrázolta. A magyar etnikumot például sárga színnel jelölte, és a szintiszta magyar területet a Duna fölött csaknem teljesen a későbbi I. bécsi döntés által meghatározott vonallal egyezően tüntette fel.

(A térkép természetesen nem mulasztotta el annak jelzését sem, hogy a trianoni határ Magyarország felé eső oldalán is élnek szlovákok.)

Tagadhatatlan tény tehát, hogy a náci Németország agresszív politikája mellett az ebből adódó belső feszültségek is hozzájárultak az 1938-as müncheni, illetve az 1939-es bécsi döntés megszületéséhez. Ennek ellenére a II. világháború utáni csehszlovák vezetés nem csupán a München előtti határok visszaállítását, és azokon belül egy homogén szláv állam megteremtését tűzte ki célul, hanem a Szovjetuniót kivéve valamennyi szomszédjával szemben kisebb-nagyobb területi igénynek lépett fel.

Az alábbiakban természetesen nem tekintjük feladatunknak ennek a kérdésnek teljes körű bemutatását. Írásunk kiinduló pontja a magyar Külügyminisztérium iratai között található, mellékeltettnél térkép, és a hozzá kapcsolódó néhány külügyi akta. A félreértések elkerülése végett már itt is hangsúlyozni kell, hogy a térkép egy társadalmi szervezet által propagált, csehszlovák szempontból „maximális” igényt tükröz, amit ebben a formában a hivatalos külpolitika nem tett magáévá. De az is bizonyítható, és a hivatkozott szakirodalom erre rá is mutatott, hogy sok eleme közel állt a hivatalosan is kinyilvánított állásponthez.

***

1945 októberében a magyar Külügyminisztériumban aktán rögzítették, hogy a szlovákiai *Demokrata Párt* Pozsonyban megjelenő lapja a *Čas*, az utóbbi időben többször foglalkozott a magyar-szlovák határ kérdésével. A közlemények fő mondanivalója az volt, hogy a trianoni békeszerződés sok szlovákokot hagyott a határtól délre, ezért kiigazítást követelt Magyarország terhére. (Arról nem írt, hogy a határ másik oldalára összefüggő magyar tömb került.) Az egyik cikk pontosan meg is írta, hogy a Torna-Bódva-Tornallya-i vasúttól délre fekvő területre tartanának igényt. Összesen 20 községet (pl. Aggteleket, Jósavfőt stb.) sorolt fel, mint átszatelandót. Az ügyiraton rögzítették: Gyöngyösi János külügyminiszter is úgy ítélte meg, hogy az ügygel az Új Magyarországon, a Külügyminisztérium félhivatalos lapjában foglalkozni kell. Az Új Magyarországon azonban erre vonatkozó cikk nem található. Valószínű, hogy a magyar és a csehszlovák kormány közötti hivatalos kapcsolatfelvételre irányuló kezdeményezést, és a két kormány képviselői között 1945. december 3-6. között létrejött megbeszélés léghőjét egy ilyen közleménnyel nem akarták megzavarni.

A nyugtalanító hírek azonban továbbra is folyamatosan érkeztek a Külügyminisztériumba, ezért a Politikai osztály 1946. január 31-én az alábbi sajtóközlemény kiadását kezdeményezte:

A Túrőcszentmártonban megjelenő Národnie Noviny (1946. I. 10.) ismét felveti a szlovák revíziós igényt. A lap szerint a szlovák délvidék a München előtti határok revíziója után kiált. Vissza kell adni a szlovákoknak a Dunát egészen Szobig, és el kell távolítani azt a lehetetlen határt, amely az Ipoly mellett van. Természetes, hogy mindkét vidék gazdasági egységet alkot, amelyet délről a nógrádi hegyek zárnak be. Ez a vulkánkoszorú innen továbbvonul Nógrád határára, a Bükk-hegységen és a Tokaji hegyeken keresztül, amivel adva van Szlovákia természetes határa. A folyók és erdők nevei szlovákok, és elárulják, hogy ez a vidék – a losonci síkság és folytatása – szláv.

Az aktán rögzített *Pro domo* szerzője javasolta, hogy a lapok hívják fel a figyelmet arra, hogy a szlovák revízió állandóan napirenden van, és az imperialista szovinizmus elsősorban nem Magyarországon, hanem a szlovákoknál tapasztalható, pedig a jelenlegi határokat is a néprajzi elv figyelmen kívül hagyásával húzták meg Trianonban. Felhívta a figyelmet, hogy más cikkek Sátoraljaújhely elcsatolásáért indítottak propagandát, a Nagy-Pozsony kiépítésére – és ezzel kapcsolatban Mosonmagyaróvártól északnyugatra néhány falu Szlovákiához csatolására – vonatkozó követelést pedig a csehszlovák hivatalos körök is felvállalták. A közleményt azonban a Sajtóosztály visszatartotta, majd 1946. április 14-én az aktán rögzítették, hogy „Bentiek közlése időszerűtlenné és szükségtelenné vált.” Az aktát irattárba helyezték.

Pedig közben a határmódosításra vonatkozó csehszlovák propaganda terjedésére vonatkozó újabb adatok jutottak a Külügyminisztérium birtokába. Az 1946. február 6-10-e között Prágában a lakosságcsere-egyezményről tárgyaló *Gyöngyösi János* külügyminiszter kíséretében jelen levő *Farkas Lehel* sajtóelőadó a

delegáció hazautazása után - valószínűleg az MTI részére - színes, összefoglaló tudósítást készített a tárgyalásokról, és Prágában szerzett benyomásairól, élményeiről. Ebben a tudósításban olvasható az alábbi beszámoló:

Egy-két szó a cseh revizionizmusról

Prága egyik főutcájában, a Narodni Tridában, pontosabban egy szabóüzletben a „Csehszlovákia igazságos határaiért harcoló szövetség” óriási méretű térképe látható, amely Közép-Európát a csehek és a szlovákok mikénti eloszlását feltüntető módon ábrázolja. Az etnikai térkép mellett egy másik térkép is látható, amelyen az új Csehszlovákia határait a következőképpen állapították meg: a határ Dévénytől délre fordul és Sopront, valamint Szombathelyt bekebelezve, északkeleti irányba futva, és Győrt szintén Csehszlováknak minősítve, a Duna vonalán megy végig. A térkép szerint Vác csehszlovák terület, majd a határ Gyöngyöستől és Egertől közvetlen északra, Miskolctól erősen délre, és Nyíregyházától közvetlenül délre Kárpát-Ukrajna határsávjához igazodik. A Lengyelországgal kapcsolatos cseh területi igények kielégítése után a határ az Odera mentén Berlintől körülbelül 50 kilométernyire délkeletre vonul, majd onnan déli irányban, Nürnbergtől keletre s Passautól mintegy 60 kilométernyire nyugatra újból eléri a Dunát. A határ innen, egy práteri kiszögelléssel, Dévényig követi a Duna vonalát

Amikor erről a térképről a Czernin-palota vezető személyiségeivel beszélgettem, tudni sem akartak róla és hangoztatták, nekik is kínos a dolog, és most nyomozzák a várost, hol lehet a térképeket megtalálni. A térképet a magyar delegáció egyébként lefényképezette, és Budapestre hozta annak dokumentálására, mennyire antirevizionisták a csehszlovákok.

A fenti tudósítás után néhány hónappal Wagner Ferenc, a magyar Külügyminisztérium Pozsonyban konzuli jellegű feladatokat ellátó tisztviselője beszerzett egy nyomtatott térképet, amelyet a csehszlovák revíziós liga - Sdružení za Spravedlivé Hranice Československa - adott ki, s amelyen a fent ismertetetthez hasonlóan jelölték be a jövő Csehszlovákiájának általuk elképzelt határait. Az ennek kapcsán nyitott ügyiraton felhívta a minisztérium vezetőinek figyelmét, hogy a szervezet a térképhez tartozó brosúrában ugyanolyan jelszó-propagandába kezdett (Spravedlnost Československu! - Igazságot Csehszlovákiának!), mint valamikor magyarországi megfelelője. Egyben javasolta, hogy a térképet - megfelelő kommentárral - tegyék közzé a minisztérium félhivatalos lapjában, az ekkor már több nyelven megjelentetett Új Magyarországnak. Gyöngyösi külügyminiszter azonban ezzel a javaslattal nem értett egyet. Az aktán ugyanis rögzítették: „Miniszter úr addig nem tartja szükségesnek lépések megtételét, amíg hasonlók nem jelennek meg nyomtatásban és hivatalosan nem terjesztetnek.”

***

A mellékletben közölt térképet valóban nem terjesztették hivatalosan, de nyomtatásban jelent meg, és így nyilván sokakhoz eljutott. A térkép címe (a jobb felső sarokban): Střední Evropa - Közép-Európa. Megjelent Prágában 1945-ben. A térkép felső szegélyén olvasható jelszó: Spravedlnost Československu! - Igazságot Csehszlovákiának! Majd ugyanott a térképet kiadó szervezet megnevezése: Sdružení za spravedlivé hranice Československa - Egyesület Csehszlovákia Igazságos Határaiért. A térkép alsó szegélyén található jelmagyarázat fordítása a következő:

államhatárok 1938 szeptemberéig

- - - a cseh állam ezeréves magja
- Csehszlovákia határai az „Egyesület Csehszlovákia Igazságos Határaiért” javaslata szerint
- - - Lengyelország és a Szovjetunió új határa
- .....az ukrán és belorusz összefüggő településterület nyugati határa
- .....Dánia, Hollandia, Svájc, Ausztria és Jugoszlávia határkorrekciós igénye Németországgal szemben
- .....a Fríz Autonóm Terület határa Dániában
- .....Hamburg és Stettin Szabadállam határa

A térkép alján olvasható zárószöveg: A területi igényekkel kapcsolatos alaposabb indoklás az „Igazságot Csehszlovákiának c. brosúrában található. Az ügyiraton levő megjegyzés szerint a térképet felterjesztő külügyi tisztviselőnek a brosúrárt egyelőre nem sikerült beszereznie.

A térkép magáért beszél. Tükrözi mindazokat az elképzeléseket és igényeket, amelyekről a fentebb ismertetett ügyiratok tudósítottak. Érdemes azonban felhívni a figyelmet, hogy Nyugat-Magyarország és Ausztria vonatkozásában annál jóval többet is. Az Ausztria Dunától északra eső területeire kinyilvánított igény megállapítása után különösen figyelniünk kell arra, hogy Bécsset megkerülve Csehszlovákia „igazságos” határa élesen délre kanyarodott volna. A Fertő tóval együtt Burgenland nagyobb részét, valamint Sopron, Sárvár és Győr vidékét is magában foglalta volna. Ha mindehhez még hozzászámítjuk, hogy a ponttal és vonallal jelölt képzeletbeli jugoszláv határ viszont Nagykanizsát és Zalaegerszeget tüntette fel úgy, mint leendő jugoszláv területet, akkor megállapíthatjuk, hogy a 20. század eleje óta dédelgetett terv a szláv korridor létrehozására, szintén megvalósult volna.

Címkék:

[Csehszlovákia](#) ^[3]

[világháború](#) ^[4]

[békeszerződés](#) ^[5]

[Burgenland](#) ^[6]

Kiadás: 7. évfolyam (2007) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/csehszlovak_revizionista_es_irredenta_torekvesek_kozepeuropa_terkepenek_atrajzolasara.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/csehszlovak_revizionista_es_irredenta_torekvesek_kozepeuropa_terkepenek_atrajzolasara.html

[2] https://www.archivnet.hu/./../images/galeria/394_orig.JPG

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/csehszlovakia>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vilaghaboru>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bekeszerzodes>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/burgenland>